

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
кафедра вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва

«До захисту допускаю»
завідувач кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого
мистецтва, професор
_____ Ірина БЕРМЕС
« » _____ 2024 р.

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФОРМИ ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ЗЗСО З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯМ
МИСТЕЦТВА**

Спеціальність: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Магістерська робота
на здобуття кваліфікації – Вчитель музичного мистецтва, викладач закладу
фахової передвищої, вищої освіти

Автор роботи: Мацюра Ірина Василівна

підпис

**Науковий керівник канд. мистецтвознавства,
доцент Мартинів Любомир Ігорович**

підпис

Дрогобич, 2024

ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФОРМИ ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ЗЗСО З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯМ

МИСТЕЦТВА

Оцінка за національною чотирибальною шкалою:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Секретар ДЕК _____

АНОТАЦІЯ

Організація та форми позаурочної діяльності молодших школярів в ЗЗСО з поглибленим вивченням мистецтва

Організація взаємозв'язку навчальної та позакласної роботи підвищує ефективність педагогічного процесу, створює умови для його інтенсифікації. Існують школи з поглибленим вивченням мистецтва, в яких найбільш гармонійно організований навчально-виховний процес. У його рамках музика супроводжує навчальні заняття на різних етапах освітнього процесу та у різноманітних формах. У роботі подано характеристику школи із поглибленим вивченням мистецтва (на прикладі «Kingdom family school» м. Львів). Розкрито зміст та форми позакласної роботи молодших школярів. Проаналізовано погляди вчителів початкових класів, вчителів музичного мистецтва та батьків на питання організації музичної освіти учнів школи з поглибленим вивченням мистецтва у позаурочний час. Розкрито досвід роботи з організації позаурочної музичної роботи, що проводиться у закладах середньої освіти з поглибленим вивченням окремих предметів.

ABSTRACT

Organization and forms of extracurricular activities of junior high school students in institutions of general secondary education with in-depth study of art

The organization of the interrelationship of educational and extracurricular work increases the effectiveness of the pedagogical process, creates conditions for its intensification. There are schools with in-depth study of art, in which the educational and educational process is most harmoniously organized. Within its framework, music accompanies educational activities at various stages of the educational process and in various forms. The paper describes a school with an in-depth study of art (using the example of «Kingdom family school» in Lviv). The content and forms of extracurricular work of younger schoolchildren are revealed. The views of elementary school teachers, music teachers, and parents on the organization of musical education of schoolchildren with in-depth study of art in extracurricular time were analyzed. The work experience of organizing extracurricular musical work, which is conducted in secondary education institutions with in-depth study of individual subjects, is revealed.

ПЛАН

Вступ.....	4
Розділ I. Теоретичні аспекти проблем організації позаурочної діяльності у закладах загальної середньої освіти з поглибленим вивченням мистецтва	
1.1. Школа з поглибленим вивченням мистецтва як освітня установа: загальна характеристика (на прикладі «Kingdom family school» м. Львів)...	8
1.2. Позаурочна діяльність у загальноосвітній школі: зміст та форми.....	15
Розділ II. Практична складова організації позаурочної діяльності навчання молодших школярів закладу загальної середньої освіти з поглибленим вивченням мистецтва	
2.1. Специфічні форми проведення позаурочної діяльності.....	27
2.2. Організація учителями музичного мистецтва та початкових класів позаурочної роботи з школярами молодшого шкільного віку.....	36
Висновки	41
Список використаної літератури.....	47

Вступ

Актуальність дослідження. Соціальні зміни, які відбуваються у суспільстві останнім часом, вимагають перегляду традиційного підходу до додаткової освіти у загальноосвітніх закладах середньої освіти. Сьогодні загальноосвітня середня школа не може якісно вирішити проблему освіти та виховання дітей ізольовано від позашкільного середовища. У зв'язку з цим виникає потреба узагальнити накопичений педагогічний досвід щодо здійснення взаємозв'язку шкільної та позашкільної освіти, осмислити теоретичні аспекти цієї проблеми.

Організація взаємозв'язку навчальної та позакласної роботи підвищує ефективність педагогічного процесу, створює умови для його інтенсифікації. Існують школи з поглибленим вивченням мистецтва, в яких найбільш гармонійно організований навчально-виховний процес. У його рамках музика супроводжує навчальні заняття на різних етапах освітнього процесу та у різноманітних формах.

Музика має значні можливості для розвитку індивідуальних здібностей школярів, дає простір дитячої винахідливості та фантазії, які найяскравіше виявляються у молодшому шкільному віці. Музичною освітою дітей здебільшого займаються педагоги-музиканти. Вчителі початкових класів, організуючи навчальну та позакласну діяльність учнів, у тому числі можуть надавати суттєву підтримку та допомогу вчителям музики. У цьому полягає актуальність нашого дослідження. Водночас така робота проводиться рідко, відсутні публікації, в яких було б розкрито досвід спільної роботи педагогів-музикантів та вчителів початкових класів із залученням дітей до музичного мистецтва.

У цій ситуації виникає явна суперечність між необхідністю включення вчителів початкових класів до спільної роботи з музикантами з організації музичної освіти дітей та недостатньою вивченістю цього питання.

Виявлена суперечність дозволяє сформулювати проблему дослідження: яким чином може бути організовано спільну діяльність вчителя початкових класів та педагогів-музикантів з музичної освіти дітей у школі з поглибленим вивченням мистецтва?

Для вирішення цієї проблеми ми обрали тему дослідження: «Організація та форми позаурочної діяльності молодших школярів в ЗЗСО з поглибленим вивченням мистецтва».

Мета дослідження – виявити та розкрити найбільш ефективні напрями та форми діяльності вчителів щодо організації позакласної музичної роботи молодших школярів у школі з поглибленим вивченням мистецтва.

Аналіз останніх наукових досліджень. Василь Сухомлинський «Серце віддаю дітям» (1969) – одна з найвідоміших робіт, де розглядається питання виховання учнів через позаурочну діяльність, розвиток їх творчих здібностей [52]. Анатолій Алексюк «Теорія і практика виховання в сучасній школі» – у цій роботі автор досліджує методи виховання, включаючи позаурочну діяльність як частину освітнього процесу [1]. Олександр Савченко «Дидактика сучасної школи» – у праці розглянуто проблеми організації навчально-виховного процесу, зокрема позакласні форми діяльності як невід’ємну частину освіти; «Педагогічний процес у початковій школі» – тут також приділено увагу вихованню та позакласній роботі з учнями [38; 39]. Іван Зязюн «Філософія педагогічної ідеї» – дослідження філософських аспектів педагогіки, де також зачіпається роль позакласної діяльності у формуванні особистості [13]. Олександр Кузь «Методи організації позашкільної діяльності» – тут автор досліджує різні підходи до організації позакласної роботи в освітніх закладах [20]. Лариса Лук’янова «Форми та методи виховання у позакласній діяльності» – праця, що присвячена практичним методам виховання учнів через позашкільну діяльність [22]. Ці праці є важливими для розуміння того, як позаурочна діяльність впливає на всебічний розвиток учнів, їх соціалізацію та формування громадянської свідомості.

Об’єкт дослідження – процес організації позакласної музичної роботи у закладі загальної середньої освіти з поглибленим вивченням мистецтва.

Предмет дослідження – напрями та форми діяльності вчителів музичного мистецтва та початкових класів щодо організації позакласної роботи молодших школярів загальноосвітньої школи з поглибленим вивченням мистецтва.

Завдання дослідження:

1. Дати характеристику школи із поглибленим вивченням мистецтва (на прикладі «Kingdom family school» м. Львів).
2. Розкрити зміст та форми позакласної роботи молодших школярів.
3. Проаналізувати погляди вчителів початкових класів, вчителів музичного мистецтва та батьків на питання організації музичної освіти учнів школи з поглибленим вивченням мистецтва у позаурочний час.
4. Розкрити досвід роботи з організації позаурочної музичної роботи, що проводиться у закладах середньої освіти з поглибленим вивченням окремих предметів.

Методи дослідження: вивчення, систематизація та узагальнення наукової, методичної та навчальної літератури на тему дослідження, педагогічне спостереження.

Новизна роботи полягає в тому, що в ній виявлено та розкрито основні напрями та форми діяльності вчителя початкових класів з організації позакласної музичної роботи, описаний авторський підхід до вирішення даної проблеми.

Практична значущість: матеріали дослідження можуть бути використані:

- учителями музичного мистецтва, учителями початкових класів у їхній спільній роботі з організації музичної освітньої діяльності у школах з поглибленим вивченням мистецтва;

- студентами факультетів початкової освіти та музично-педагогічних факультетів при вивченні курсів методики музичної освіти та при проходженні педагогічної практики у школах з поглибленим вивченням мистецтва;

- на курсах підвищення кваліфікації вчителів початкових класів та вчителів музичного мистецтва.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки магістерської роботи викладено у виступах, котрі виголошувались на трьох наукових семінарах з проблематики написання магістерських робіт кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва (протокол № 12 від 22 листопада 2023 р.; протокол № 6 від 23 травня 2024 р.; протокол № 9 від 17 жовтня 2024 р.); щорічній звітній науковій конференції студентів факультету початкової освіти та мистецтва, яка відбулася 21 березня 2024 р.; в публікації: Личак (Мацюра) І., Мартинів Л. *Арт-терапія та різноманіття методів її використання*. Проблеми початкової освіти та мистецтва. Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка. Дрогобич, 2024. С.56-62; попередньому захисті магістерських робіт на засіданні кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва факультету початкової освіти та мистецтва ДДПУ ім. Івана Франка.

Структура магістерської роботи складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури у кількості 54 джерела. Обсяг магістерської роботи складає 51 сторінка

Розділ I. Теоретичні аспекти проблем організації позаурочної діяльності у закладах загальної середньої освіти з поглибленим вивченням мистецтва

1.1. Школа з поглибленим вивченням мистецтва як освітня установа: загальна характеристика (на прикладі «Kingdom family school» м. Львів)

Система освіти – це сукупність взаємодіючих освітніх програм та державних освітніх стандартів, що реалізуються освітніми установами та органами управління освітою. Освіта в Україні здійснюється відповідно до затвердженого законодавства та норм міжнародного права. Основним документом, що регламентує освітні процеси в нашій країні, є Закон України «Про освіту» - це закон, що визначає правові засади організації та діяльності закладів освіти. Ухвалений Верховною Радою 5 вересня 2017 року на заміну застарілому чинному закону про освіту [50] .

Одним із найважливіших елементів системи освіти є освітні установи. Відповідно до змісту названого Закону, «освітня установа – офіційна організація (школа, коледж, університет або навчальний центр), основною метою якої є надання освіти. Такі організації зазвичай акредитуються і отримують офіційний дозвіл на діяльність від національних властей або рівнозначних їм органів» [50].

Закон «Про освіту» розділяє освітні установи залежно від організаційно-правових форми на державний, комунальний, приватний чи корпоративний.

«Заклад освіти може здійснювати освітню діяльність одночасно на різних рівнях освіти та за різними видами освіти, утворювати для цього структурні підрозділи.

- Заклад освіти для здійснення статутної діяльності може на договірних засадах об'єднуватися з іншими юридичними особами, створюючи освітні, освітньо-наукові, наукові, освітньо-виробничі та інші об'єднання, кожен із учасників якого зберігає статус юридичної особи.

- Статус, організаційно-правова форма, тип закладу освіти визначаються засновником і зазначаються в установчих документах закладу освіти.

- Заклади освіти всіх форм власності мають рівні права і обов'язки у провадженні освітньої діяльності відповідно до законодавства.

- Заклади освіти діють на підставі власних установчих документів, що затверджуються їх засновниками відповідно до законодавства» [51]

В освітньому законодавстві використовують поняття «державний статус освітньої установи». Державний статус освітньої установи означає його тип і вид, визначені відповідно до рівня і спрямованості освітніх програм, що реалізуються. Він встановлюється за державної акредитації освітнього закладу. Це дає право на користування печаткою із зображенням Державного герба та видачу випускникам документа про державного зразка. Самим загальноосвітнім установам надається право включення до схеми централізованого державного фінансування.

Дія освітнього законодавства поширюється на всі типи освітніх установ. У Законі «Про освіту» названо сім типів освітніх установ, і цей перелік є відкритим. До нього включено установи, які реалізують освітні програми відповідних рівнів, починаючи з дошкільних та завершуючи закладами позашкільної освіти для дітей чи дорослих.

Загальноосвітні установи можуть бути таких видів, як:

1. Початкова, основна та середня загальноосвітня школа.
2. Середня загальноосвітня школа із поглибленим вивченням окремих предметів.
3. Гімназія, що забезпечує додаткову підготовку з предметів гуманітарного профілю.

4. Ліцей, який здійснює додаткову підготовку з предметів технічного або природничо-наукового профілю.

Оскільки базою нашого дослідження є школа з поглибленим вивченням окремих мистецьких предметів, розглянемо детальніше цей вид школи.

Середня загальноосвітня школа з поглибленим вивченням окремих предметів реалізує загальноосвітні програми початкової загальної та основної загальної освіти, що забезпечують додаткову підготовку учнів з одного або кількох предметів. Це суттєво відрізняє школи з поглибленим вивченням окремих предметів від гімназій та ліцеїв, що реалізують великий набір додаткових навчальних дисциплін. Найчастіше це – спортивні спецшколи, фізико-математичні школи, школи з поглибленим вивченням іноземних мов, школи з поглибленим вивченням мистецтва.

Розвиток різноманітних моделей шкіл, у тому числі з поглибленим вивченням предметів художньо-естетичного циклу, створює сприятливі умови та нові можливості для викладання мистецтва. Збільшення кількості годин на мистецькі дисципліни, створення естетичного середовища, можливість систематичного навчання мистецтву з 1 по 11 класи позитивно позначається на емоційному та художньо-естетичному розвитку учнів.

Загальноосвітня школа з поглибленим вивченням предметів музичного циклу дає можливість учням поєднати основну і музичну освіту, стати на шлях передпрофесійної освіти, отримати досить широкі знання й уміння у різних галузях музичного мистецтва. Така школа вже з першого класу у розширеному варіанті вводить дітей у світ музичного мистецтва.

Такою школою є приватна школа «Kingdom family school» у м. Львів на вулиці Перфецького, 14.

«Kingdom family school» пропонує якісне навчання, що відповідає сучасним вимогам життя. Окрім занять у школі діють клуби за інтересами. Для дітей доступні близько 20 розвиваючих студій [54].

Школу вирізняє те, що окрім основних навчальних предметів, молодші школярі мають можливість записатись у профільні класи та відвідувати уроки сольфеджіо, хору, навчатися грі на інструментах, брати участь в ансамблях.

Залежно від навчального плану, у деяких випадках за запитом може викладатися такі предмети як слухання музики чи музична література. Предмети поглибленого навчання учні освоюють у позаурочний час. Вчителі з кваліфікацією профільних музичних інструментів чи вокалу запрошуються за запитом школи на тимчасовий контракт з погодинною оплатою праці.

Метою створення класів з музичним профілем були:

1. Реалізація права учнів на різнорівневе навчання
2. Розвиток системи безперервної освіти
3. Розвиток зв'язку школи із установами додаткової музичної освіти
4. Розвиток та реалізація творчих здібностей учнів у сфері музики.

У школі розвивається музичний напрямок. Хлопчики навчаються гри на духових інструментах. Серед дівчаток більшість займаються грою на фортепіано та відвідують уроки вокалу.

Керівник школи організувала фаховий та творчий колектив учителів. У школі також працює театральна студія, де займаються і вчителі, і учні, і їхні батьки. Стали регулярно проводяться концертні заходи.

Великий внесок у становлення та розвиток музичних класів зробили вчителі з фаховою музичною освітою.

Для реалізації профільного навчання з предметів музичного циклу перед школою постало питання матеріального оснащення. Потрібні були класи для групових занять, зал для репетицій хору, класи для індивідуального навчання гри на інструментах, самі інструменти. Так, для музичних занять виділено два кабінети. У міру збільшення кількості дітей, які навчалися музики, у кожному кабінеті початкової школи було поставлено фортепіано. Один кабінет обладнали для викладання теорії музики. Щороку додаються музичні інструменти.

Умови
В Kingdom Family ми робимо акцент на сучасних умовах, які забезпечують максимально якісну освіту

Атмосфера
Атмосфера в Kingdom Family дає можливість вашій дитині розкривати таланти та знаходити однодумців

Викладачі
Наші кваліфіковані викладачі роблять акцент на розкритті здібностей учнів та застосовують новітні інноваційні методики викладання.

Дозвілля
Учням в Kingdom Family доступний Afterschool Hub : з понад 20 студій кожна дитина має можливість обрати відповідно до власних вподобань, розвивати нові вміння і навички.

Активация Windows
Перейдіть до розділу "Настройки", щоб активувати Windows.

У школі «Kingdom family school» м. Львів додаткова освіта здійснюється за декількома напрямками: художньо – естетичним, соціально-гуманітарним.

Додаткові освітні програми:

1. Поглиблюють та розширюють знання учнів з основних та факультативних предметів.

2. Стимулюють навчально-дослідницьку діяльність школярів.

3. Підвищують мотивацію до навчання за низкою загальноосвітніх курсів.

Додаткова освіта надає істотний виховний вплив на учнів: вона сприяє виникненню в дитини потреби у саморозвитку, формує в неї готовність і звичку до творчої діяльності, підвищує її статус у власних очах однолітків, педагогів, батьків. Зайнятість учнів у позаурочний час сприяє зміцненню самодисципліни, розвитку самоорганізації та самоконтролю, появі навичок змістовного дозвілля, дозволяє формувати у дітей практичні навички здорового способу життя.

Компетентнісний підхід на музичних заняттях реалізується у придбанні індивідуального досвіду спілкування з музикою у дітей, націленості на власну музичну практику дитини, зокрема в системі додаткової освіти. Опанування широким колом знань, умінь, навичок у ході здобуття додаткової мистецької освіти стає лише засобом для розвитку дитини, її індивідуальності.

У кожному напрямку підготовки працює один музичний клас.

Навчання музичних предметів ведеться за програмами, в основі яких лежать державні програми, адаптовані з урахуванням місцевих умов. Програми передбачають заняття у групах у кількості від 1 до 12 осіб, тому сольфеджіо, хор викладається у підгрупах. Матеріальна база школи дозволяє викладати предмет музичний інструмент індивідуально.

ГоловнаОсвіта ▾Про насНовиниКонтакти

☎ +38 097 5959549

Головна → Про нас

Kingdom Family

Ласкаво просимо до нашої приватної мережі: початкової школи, ліцею та дитячого садочка! Ми - це заклад, який прагне надавати найвищий стандарт освіти та розвитку для вашої дитини. Наша місія полягає в створенні навчального середовища, де кожна дитина може розкрити свій потенціал та розвивати навички для успішного життя.

Отже, школа з поглибленим вивченням мистецтва є освітнім закладом, де поруч із освоєнням основної освітньої програми загальної середньої освіти здійснюється розширене вивчення предметів мистецтва, включаючи музику.

У школах із поглибленим вивченням музики викладається комплекс музичних предметів (сольфеджіо, хор, слухання музики, навчання гри на інструментах), організовуються учнівські музичні колективи, проводиться широка музично-просвітницька робота.

У місті Львів нині діє така школа «Kingdom family school» з поглибленим викладанням музики. Ця школа існує короткий період, проте у ній здійснюється різнопланова музична освітня робота, спрямована на виховання музичної культури учнів. Шкільні музичні колективи (хор та ансамбль) є постійними учасниками фестивалів дитячої творчості, концертів, свят різного рівня, активно пропагують музичне мистецтво серед учнів та батьків.

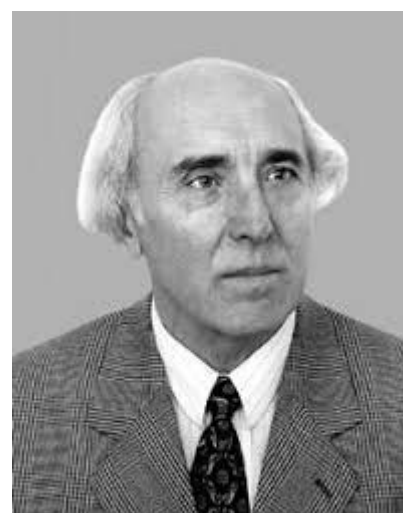
1.2. Позаурочна діяльність у загальноосвітній школі: зміст та форми

Педагогічний процес у школі не обмежується уроками. Невід’ємною частиною навчально-виховного процесу у школі є позаурочна діяльність. Вона забезпечує сприятливу адаптацію дитини до школи, оптимізує навчальне навантаження учнів, покращує умови для розвитку, враховує вікові та індивідуальні особливості учнів.

Серед українських науковців, які вивчали зміст та форми позаурочної діяльності у загальноосвітній школі: Василь Сухомлинський – видатний український педагог, який активно досліджував виховання та позаурочну діяльність у школі, приділяючи увагу розвитку творчості, моральних цінностей та особистісного потенціалу учнів;

Анатолій Алексюк – український науковець, який займався дослідженнями методики позашкільної освіти та виховної роботи, зокрема у контексті формування духовних і моральних цінностей учнів;

Олександр Савченко – досліджував питання організації навчально-виховного процесу, де зосереджувався на позакласній діяльності та її ролі у розвитку особистості дитини;

Олександр Кузь – український науковець, досліджував різноманітні форми та методи організації позашкільної діяльності з учнями, зокрема

Іван Зязюн – педагог, який вивчав форми виховання та їх зв'язок із позаурочною діяльністю у загальноосвітніх навчальних закладах;

формування громадянської свідомості та соціальної активності; Лариса Лук'янова – дослідниця, яка приділяла увагу соціально-виховним аспектам позашкільної діяльності, зокрема формуванню особистості в умовах позакласної роботи. Ці науковці зробили вагомий внесок у розвиток методики позаурочної

діяльності та її ролі у вихованні учнів загальноосвітніх шкіл.

Їх доробок із заданої проблеми представлено у працях: Василь Сухомлинський «Серце віддаю дітям» (1969) – одна з найвідоміших робіт, де розглядається питання виховання учнів через позаурочну діяльність, розвиток їх творчих здібностей; «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» – у праці зосереджено увагу на позашкільному вихованні та розвитку школярів [52]. Анатолій Алексюк «Теорія і практика виховання в сучасній школі» – у цій роботі автор досліджує методи виховання, включаючи позаурочну діяльність як частину освітнього процесу; «Методика виховної роботи» – праця присвячена організації виховного процесу, в якій значне місце займає позашкільна діяльність [1]. Олександр Савченко «Дидактика сучасної школи» – у праці розглянуто проблеми організації навчально-виховного процесу, зокрема позакласні форми діяльності як невід’ємну частину освіти; «Педагогічний процес у початковій школі» – тут також приділено увагу вихованню та позакласній роботі з учнями [38; 39]. Іван Зязюн «Філософія педагогічної ідеї» – дослідження філософських аспектів педагогіки, де також зачіпається роль позакласної діяльності у формуванні особистості; «Педагогіка добра» – робота, що розкриває значення виховання учнів поза уроками з акцентом на моральні й етичні аспекти [13]. Олександр Кузь «Громадянська освіта в школі» – у цій праці розглядаються форми позаурочної діяльності, спрямовані на формування громадянської активності учнів; «Методи організації позашкільної діяльності» – тут автор досліджує різні підходи до організації позакласної роботи в освітніх закладах [20]. Лариса Лук’янова «Соціалізація особистості у позашкільній діяльності» – авторка аналізує соціально-виховні аспекти позакласної діяльності у школі; «Форми та методи виховання у позакласній діяльності» – праця, що присвячена практичним методам виховання учнів через позашкільну діяльність [22]. Ці праці є важливими для розуміння того, як позаурочна діяльність впливає на всебічний розвиток учнів, їх соціалізацію та формування громадянської свідомості.

Ставлення до зайнятості дитини в школі у позаурочний час протягом історії освіти було різним. Однак педагоги завжди бачили необхідність і значущість вивчення проблеми позаурочної діяльності.

Згідно з державним освітнім стандартом позаурочна діяльність є складовою навчально-виховного процесу та однією з форм організації вільного часу учнів. Сучасні загальноосвітні установи мають бути розвиваючими та особистісно-орієнтованими. Розвиток особистості дитини потребує спеціальних умов та розширення педагогічного простору школи.

Відповідно до вимог початкової загальної освіти позаурочна діяльність організується за такими напрямками розвитку особистості, як:

- 1) духовно-моральне;
- 2) соціальне;
- 3) загальноінтелектуальне;
- 4) загальнокультурне;
- 5) спортивно-оздоровче.

Позашкільна, позакласна та позаурочна робота у різних педагогічних джерелах розуміється по-різному. На основі цього доцільно розмежувати ці поняття і дати характеристику кожному з них окремо.

«Позашкільна робота – це виховна робота, що здійснюється спеціальними позашкільними установами.

Позашкільна робота є складовою системи освіти та виховання дітей. Така робота проводиться у вільний час з метою розвитку інтересів та здібностей особистості у процесі практичної діяльності. Основна функція позашкільної виховної роботи – пробудження чи поглиблення інтересу учнів до різних видів діяльності, розкриття талантів, розвиток здібностей, виховання суспільної та пізнавальної активності, надання допомоги у виборі професії, організація дозвілля.

Позакласна виховна робота – це організація педагогом різних видів діяльності вихованців у позаурочний час, які забезпечують необхідні умови для соціалізації дитини. До неї відносять роботу з учнями всіх шкільних працівників

(класний керівник, шкільний бібліотекар, педагог-організатор та ін.). Така робота проводиться у позаурочний час, але не має спеціально вираженого предметного характеру» [8, 35].

Позакласна діяльність – організована та цілеспрямована на заняття учнів, які проводяться школою у позаурочний час для розширення та поглиблення знань, умінь та навичок, розвитку самостійності, індивідуальних особливостей, а також задоволення їх інтересів. Під позакласною діяльністю розуміють освітню діяльність, здійснювану у формах, відмінних від класно-урочної, і спрямовану досягнення планованих результатів освоєння основний освітньої програми початкової загальної освіти. Відповідно до стандарту організація занять за напрямками позакласної діяльності є невід’ємною частиною освітнього процесу у школі. Вона забезпечує справжню варіативність освіти, можливість вибору.

Особливо позакласна діяльність є важливою для молодших школярів, які перебувають у процесі визначення своїх особистісних інтересів. У цьому віці необхідно дати можливість учням спробувати себе в різних сферах життєдіяльності, здійснивши взаємозв’язок та спадкоємність загальної освіти та позакласної діяльності як механізму забезпечення цілісності освіти.

Загальноосвітня установа має право самостійно обирати напрямки позаурочної діяльності, враховуючи пріоритетні напрямки при її організації, на підставі чого розробляються відповідні освітні програми.

Позаурочна діяльність спрямована на досягнення результатів освоєння основної освітньої програми, насамперед на досягнення особистісних та міжпредметних результатів. Організація занять з напрямів позаурочної діяльності є невід’ємною частиною освітнього процесу у школі, забезпечуючи варіативність освіти, можливість вибору.

У матеріалах державного освітнього стандарту зазначається, що:

1) позаурочна діяльність – це частина основної освіти, яка націлена на допомогу учителю та дитині в освоєнні нового виду навчальної діяльності, покликана сформувати навчальну мотивацію;

2) позаурочна діяльність сприяє розширенню освітнього простору, створює додаткові умови для розвитку учнів;

3) відбувається будівництво мережі, що забезпечує дітям супровід, підтримку на етапах адаптації та соціалізації протягом усього періоду навчання [2, 87].

Результатом є здатність усвідомлено застосовувати базові знання у ситуаціях, відмінних від навчальних.

Для реалізації стандарту у школах існують такі види позаурочної діяльності:

- ігрова діяльність;
- пізнавальна діяльність;
- проблемно-ціннісне спілкування;
- дозвілля-розважальна діяльність;
- художня творчість;
- соціальна творчість;
- трудова діяльність;
- спортивно-оздоровча діяльність;
- туристично-краєзнавча діяльність.

У дослідженнях вчених зазначається, що види та напрямки позаурочної діяльності школярів взаємопов'язані [23, 12; 34,22].

Позаурочна діяльність реалізується через різноманітні форми. До них належать: екскурсії, гуртки, секції, круглі столи, конференції, диспути, шкільні наукові товариства, олімпіади, змагання, пошукові та наукові дослідження, суспільно корисні практики та ін.

Перелічені форми позаурочної діяльності у початковій школі повинні сприяти формуванню:

- цілісного, соціально орієнтованого погляду на світ у його органічній єдності та різноманітності природи, культур та народів;
- естетичних потреб, цінностей та почуттів;

- навичок співробітництва з однолітками у різних соціальних ситуаціях, вміння не створювати конфліктів та знаходити виходи з конфліктних ситуацій;
- установки на безпечний, здоровий спосіб життя;
- здатності приймати та зберігати цілі та завдання навчальної діяльності;
- вміння планувати, контролювати та оцінювати навчальні дії відповідно до поставленого завдання та умов його реалізації; визначати найефективніші способи досягнення результату;
- вміння активно використовувати мовні засоби для вирішення комунікативних та пізнавальних завдань;
- здатності усвідомлено будувати мовленнєвий вислів відповідно до завдань комунікації;
- логічних дій порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації за національними ознаками, встановлення аналогій та причинно-наслідкових зв'язків;
- вміння домовлятися про розподіл функцій та ролей у спільній діяльності; здійснювати взаємний контроль у спільній діяльності, адекватно оцінювати власну поведінку та поведінку оточуючих;
- можливості використання початкових математичних знань для опису та пояснення навколишніх предметів, процесів, явищ, а також оцінки їх кількісних та просторових відносин;
- просторової уяви та математичної мови, виміру, перерахунку та оцінки;
- значимості розуміння особистого розвитку; формування уявлень про світ, історію та культуру, етичні уявлення;
- поважного ставлення до рідного краю, своєї сім'ї, історії, культури, природи нашої країни, її сучасного життя;
- навичок встановлювати та виявляти причинно-наслідкові зв'язки в навколишньому світі;
- умінь організовувати здорову життєдіяльність.

В сьогоденні склалися загальні принципи організації позашкільної, позакласної та позаурочної роботи (облік вікових особливостей, поєднання

індивідуальних та колективних форм роботи, зв'язок теорії з практикою, доступність та наочність, включення до активної життєвої позиції), проте існують і специфічні:

- принцип креативності, що забезпечують розвиток творчих здібностей школярів,
- принцип соціальної значущості та успішності, який передбачає, що досягнення дитини повинні бути не тільки індивідуально значущими, а й мати цінність для оточуючих,
- принцип гуманістичної спрямованості, що забезпечує наявність умов для самореалізації та самоствердження дитини,
- принцип варіативності, який дає можливість вільного вибору та добровільної участі у позанавчальній діяльності,
- принцип системності, що забезпечує функціонування системи позанавчальної діяльності школярів у взаємозв'язку між усіма її учасниками (вчителями, школярами і батьками).

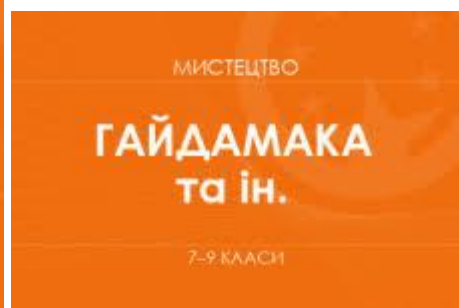
Загальним принципом, що визначає специфіку занять у позаурочний час, є добровільність у виборі форм та напрямків. Продуктивність такої роботи залежить від правильної організації занять та змісту навчальної діяльності.

Усі форми позаурочної діяльності (гуртки, клуби, лекції, лекторії, тематичні вечори, свята, диспути та ін.) сприяють всебічному розвитку школярів, розширенню світогляду, збагаченню новими знаннями, розвитку художнього смаку, творчих здібностей, прищепленню навичок колективної роботи.

У модельних програмах Нової української школи (НУШ) з мистецтва та музичного мистецтва позаурочна діяльність

відіграє важливу роль у формуванні мистецьких компетентностей учнів. Також ця форма діяльності представлена у цих програмах.

Так, у модельних програмах «Мистецтво (інтегрований курс)» для 5-6 класів (автори: Л. Масол, М. Просіна) позаурочна діяльність вважається додатковим, але важливим компонентом навчання. Вона включає творчі проекти, де учні можуть брати

участь у художніх виставках, фестивалях, музичних виступах або театральних постановках, що дозволяє розвивати креативність і командну роботу. Також вона представлена у вигляді мистецьких акцій та конкурсів на шкільному, районному чи обласному рівнях, що мотивують до активної участі у культурному житті школи та громади. Майстер-класів та екскурсій, які

дозволяють учням поглибити свої знання через взаємодію з професіоналами у сфері мистецтва або відвідування культурних подій. У модельних програмах «Музичне мистецтво» для 5-6 класів позаурочна діяльність також інтегрована через хорові гуртки та студії, які дозволяють учням вдосконалювати вокальні навички у неформальній обстановці, розвиваючи музичну культуру і соціальні навички. Оркестрові заняття, де учні мають можливість грати на музичних інструментах у складі колективу, що стимулює розвиток ритму, гармонії та командної роботи. Музично-театральні постановки як спосіб поєднання музичного та театального мистецтва в одному проєкті, що розвиває акторську майстерність та впевненість учнів. Ці програми також підкреслюють важливість зв'язку між формальним і неформальним навчанням через позашкільні активності, що допомагають учням застосовувати знання на практиці і розвивати естетичний смак [53].

Так, зазначимо, що модельні програми Нової української школи (НУШ) з музичного мистецтва спрямовані на розвиток творчих здібностей, музичного мислення та естетичного виховання учнів. Вони мають кілька ключових аспектів, що відображають нові педагогічні підходи та акцентують на міждисциплінарних зв'язках, інтеграції знань і розвитку емоційного інтелекту. Подамо деякі ключові характеристики та аналіз програм:

1. Компетентнісний підхід. Модельні програми НУШ з музичного мистецтва орієнтовані на формування ключових компетентностей учнів.

Особлива увага приділяється розвитку таких компетентностей як:

- творчої (сприяння самовираженню через музику);
- культурної (розуміння музичних традицій, як українських, так і світових);
- емоційно-соціальної (уміння аналізувати емоційний зміст музичних творів, розвивати комунікативні навички через спільне музикування).

2. Інтегрований підхід. Програми акцентують на інтеграції музичного мистецтва з іншими дисциплінами. Важливим є зв'язок з літературою, історією, образотворчим мистецтвом, а також із суспільними науками. Це сприяє

глибшому розумінню мистецьких явищ і допомагає учням встановлювати зв'язки між різними галузями знань.

3. Акцент на практичній діяльності Значна увага приділяється активним формам навчання, зокрема:

- музичні творчі завдання (імпровізація, створення власних музичних творів);
- виконавська діяльність (спів, гра на музичних інструментах);
- проектна діяльність (підготовка до музичних виступів, участь у конкурсах).

4. Розвиток емоційного інтелекту. Важливою частиною програм є навчання учнів вираженню та розумінню емоцій через музику. Важливою є робота з музичними творами, що передають різні емоційні стани, і аналіз їх впливу на слухача.

5. Використання сучасних технологій. Програми передбачають використання новітніх технологій у музичній освіті. Це включає використання електронних музичних інструментів, комп'ютерних програм для створення музики, а також онлайн-ресурсів для прослуховування музичних творів.

6. Повага до національних традицій Значна частина програм акцентує увагу на вивченні української музики, як народної, так і професійної, що є важливим компонентом виховання національної ідентичності та культурної свідомості учнів [53].

Отже, під позаурочною діяльністю в сучасній педагогічній теорії розуміється організовані та цілеспрямовані заняття учнів, які проводяться школою у позаурочний час для розширення та поглиблення знань, умінь та навичок, розвитку самостійності, індивідуальних особливостей, а також задоволення їх інтересів. Ця діяльність здійснюється за такими напрямками: спортивно-оздоровчий, інтелектуальний, загальнокультурний, духовно-моральний, соціальний. Позаурочна діяльність спрямована на всебічний розвиток школярів, а також на досягнення особистісних та міжпредметних результатів освоєння основної освітньої програми.

Існують такі види позаурочної діяльності: ігрова, пізнавальна, дозвільно-розважальна, трудова, туристично-краєзнавча, спортивно-оздоровча. Позаурочна діяльність реалізується в таких формах як: екскурсії, гуртки, секції, конференції, диспути, олімпіади, змагання та ін. та опирається на такі загальнопедагогічні принципи як: розуміння вікових особливостей, поєднання індивідуальних та колективних форм роботи, зв'язок теорії з практикою, доступність та наочність включення в активну життєву позицію. Існують також і специфічні принципи організації позаурочної діяльності: принципи креативності, соціальної значущості та успішності, гуманістичної спрямованості, варіативності, системності. Загальним принципом є добровільність у виборі форм та напрямів. Позаурочна діяльність, пов'язана з навчальною діяльністю і має велике значення для розвитку учнів, роблячи навчально-виховний процес повним і цілісним.

Така практична складова представлена і у програмах з музичного мистецтва у НУШ,, які є сучасними, інтегрованими та зорієнтованими на розвиток учня як всебічно розвиненої особистості. Вони поєднують у собі як традиційні методи музичного виховання, так і інноваційні підходи, що дозволяє зробити навчальний процес цікавим та ефективним.

Розділ II. Практична складова організації позаурочної діяльності навчання молодших школярів закладу загальної середньої освіти з поглибленим вивченням мистецтва

2.1. Специфічні форми проведення позаурочної діяльності

Як зазначалося вище, позаурочна діяльність є важливою частиною освітнього процесу, особливо в початковій школі, де активно формується емоційно-ціннісна та когнітивна сфера учнів. У школах з поглибленим вивченням мистецтва цей компонент освітньої роботи набуває особливого значення, оскільки поєднує загальноосвітні та мистецькі напрями, що сприяє розвитку творчих здібностей дітей, їхньої художньо-естетичної культури, а також соціальних компетенцій. «Практична складова організації позаурочної діяльності в таких закладах вимагає використання спеціальних методів і підходів, що сприяють гармонійному розвитку особистості учня, а основною метою позаурочної діяльності у школі з поглибленим вивченням мистецтва є не лише закріплення та поглиблення знань, отриманих на уроках, але й розширення культурного світогляду дітей, розвиток їхніх естетичних смаків і творчих можливостей» [32, 147]. Завдання позаурочної діяльності включають : формування загальних і спеціальних мистецьких компетенцій; розвиток комунікативних і соціальних навичок через участь у групових мистецьких проектах; розкриття індивідуальних творчих здібностей учнів; виховання емоційної чутливості та естетичного сприйняття навколишнього світу.

Так, позаурочна діяльність у школах мистецького спрямування має специфічні форми, які інтегрують як освітні, так і культурно-мистецькі елементи. Це :

Творчі гуртки та студії, як основна форма роботи з молодшими школярами. Наприклад, гуртки образотворчого мистецтва, театральної творчості, музичні ансамблі дозволяють дітям оволодівати практичними навичками в різних видах мистецтва. Організація таких занять передбачає не

лише практику, але й знайомство з історією мистецтва та культурою різних народів.

Творчі гуртки та студії створюють простір, де дитина може вільно експериментувати, знаходити нові форми самовираження та навчатися через гру та творчі проекти. Участь у гуртках розвиває фантазію, креативність і здатність бачити світ під новими кутами. Це особливо важливо в початкових класах, коли учні лише починають відкривати для себе багатство світу мистецтва. Важливим чинником є психологічний комфорт та самовираження, адже для багатьох дітей творчі заняття можуть стати способом подолання психологічних бар'єрів та підвищення самооцінки. Вони дозволяють школярам самовиражатися без страху зробити помилку чи бути засудженими, що є важливим для емоційного розвитку.

«Творчі гуртки часто сприяють створенню підтримуючої атмосфери, де кожен учасник може відчувати себе частиною колективу та одночасно зберігати свою індивідуальність» [33, 76]. Формування соціальних навичок Творчі гуртки та студії, крім розвитку індивідуальних здібностей, роблять великий внесок у соціалізацію дитини. Робота в колективі, спільна участь у проєктах та виступах допомагає дітям навчитися співпраці, взаємодії з однолітками, що є важливою навичкою в сучасному суспільстві. Такі заходи сприяють розвитку комунікативних здібностей та вміння вирішувати конфлікти, формують готовність до майбутнього.

Ще одним важливим аспектом творчих гуртків є те, що вони готують дітей до життя за межами школи. Дослідження вказують на те, що участь у мистецьких гуртках підвищує рівень академічної успішності, формує дисципліну та відповідальність. Навички, отримані під час творчих занять, зокрема вміння працювати в команді, брати на себе відповідальність за результат, критично мислити та шукати креативні рішення, є необхідними у будь-якій сфері діяльності.

Творчі гуртки та студії є надзвичайно важливим компонентом позаурочної діяльності. Вони допомагають дітям всебічно розвиватися,

сприяють формуванню емоційної стабільності, соціальних навичок та підвищенню академічної успішності. Завдяки таким заняттям діти мають можливість розкрити свої таланти, що робить їхню освіту багатогранною та цікавою;

- Проектна діяльність є важливим елементом позаурочної роботи, що орієнтований на розвиток дослідницьких та креативних навичок учнів. Наприклад, проект «Створення костюмів для театральної вистави» або «Моя виставка малюнків» інтегрує знання з різних предметів і дає можливість учням застосувати їх на практиці. Проектна діяльність у школі є одним з найбільш ефективних і актуальних методів навчання та виховання, особливо в позаурочний час. У контексті позаурочної роботи проектна діяльність є не лише додатковою формою навчання, але й способом забезпечити інтеграцію теоретичних знань у практичну площину, що допомагає учням глибше зрозуміти й засвоїти матеріал. Однією з основних переваг проектної діяльності є стимулювання творчого потенціалу учнів. У процесі роботи над проектом діти отримують можливість виявляти ініціативу, пропонувати свої ідеї, самостійно шукати рішення проблем і виконувати завдання, які не є частиною обов'язкової програми. Проекти можуть охоплювати різні теми – від наукових досліджень до мистецьких чи соціальних ініціатив, що робить їх привабливими для широкого кола учнів. Участь у проектах розвиває впевненість у власних силах і дозволяє реалізувати себе у сфері, що найбільше цікавить. «Проектна діяльність зазвичай здійснюється в групах, що сприяє розвитку важливих соціальних навичок: уміння працювати в команді, взаємодіяти з однолітками, розподіляти обов'язки та брати відповідальність за результати спільної роботи» [32, 147]. Ці навички є критично важливими не лише у навчанні, але й у майбутній професійній діяльності. Крім того, учні вчаться слухати один одного, аргументувати свої ідеї та шукати компроміси – що є невід'ємною частиною успішної співпраці. У рамках проектної діяльності учні мають можливість глибше вивчати матеріали, що стосуються конкретних тем, використовуючи міждисциплінарний підхід. Наприклад, робота над екологічним проектом може

охоплювати знання з біології, географії, хімії, а також навички комунікації та публічних виступів. Це сприяє формуванню системного мислення, коли учні вчаться бачити зв'язки між різними предметами та використовувати свої знання комплексно. Проектна діяльність вимагає від учнів значного рівня самостійності, оскільки вони самі мають планувати свою роботу, розподіляти час і ресурси, а також вирішувати виникаючі проблеми. Це допомагає формувати вміння працювати самостійно, що є важливою якістю для дорослого життя. Крім того, відповідальність за кінцевий результат проекту вчить дітей більш серйозно ставитися до поставлених перед ними завдань. Проекти надають учням можливість самореалізації, дозволяючи їм обирати теми, які найбільше відповідають їхнім інтересам і здібностям. Це дозволяє не тільки підвищити мотивацію до навчання, але й розкрити приховані таланти, які можуть залишитися непоміченими в рамках стандартної програми. Проектна діяльність стимулює інтерес до досліджень і допомагає учням зрозуміти, як їхні знання можуть бути застосовані в реальному житті;

- Мистецькі акції та конкурси. Участь у шкільних та місцевих конкурсах дозволяє учням продемонструвати свої таланти, а також навчитися працювати в команді. Це може бути, наприклад, організація тематичних виставок дитячих робіт, участь у конкурсах малюнка або музичних фестивалів. Такі заходи не лише сприяють всебічному розвитку учнів, а й відкривають нові можливості для самовираження, залучаючи їх до різноманітних форм художньо-творчої діяльності. «Участь у мистецьких конкурсах допомагає молодшим школярам не тільки здобувати нові знання, але й формувати впевненість у собі та взаємодіяти з однолітками» [32, 148]. Мистецькі акції та конкурси надають можливість молодшим школярам виразити себе через мистецтво. Наприклад, дитячі художні конкурси або музичні фестивалі дозволяють учням продемонструвати свої творчі здібності. Участь у таких заходах стимулює інтерес до творчої діяльності та допомагає дітям розвивати свої таланти, що може виявитися важливим етапом їхньої подальшої освіти. Діти отримують змогу працювати з різними матеріалами, техніками та жанрами, що розширює

їхнє уявлення про мистецтво. Мистецькі конкурси є важливими не лише для розвитку творчих навичок, а й для формування впевненості у власних силах. Перемога або визнання у конкурсі допомагає учням почуватися успішними та оціненими, що позитивно впливає на їхнє емоційне благополуччя. Навіть участь у конкурсі без здобуття нагороди може навчити дітей ставитися до успіхів і невдач конструктивно, розвиваючи в них стійкість до критики. Крім того, участь у таких заходах сприяє соціалізації, оскільки конкурси часто передбачають роботу в командах або взаємодію з іншими дітьми. Учні вчаться підтримувати однолітків, ділитися ідеями та працювати над спільними проектами. Це розвиває їхні комунікативні навички та вміння працювати в колективі, що є важливим елементом соціального розвитку. Підтримка інтересу до навчання Мистецькі акції та конкурси можуть слугувати інструментом підтримки інтересу до навчання загалом. Творча діяльність часто мотивує учнів на вивчення інших предметів, оскільки мистецтво може поєднуватися з такими дисциплінами, як література, історія чи математика. Наприклад, підготовка до виставки малюнків може включати вивчення культурної спадщини або народних традицій, що збагачує загальний рівень знань учнів. Мистецькі акції та конкурси сприяють естетичному вихованню, яке є невід'ємною частиною гармонійного розвитку дитини. Через залучення до мистецтва учні вчаться сприймати красу, розвивають свою емоційну чутливість;

- Майстер-класи із залученням професійних художників, музикантів та акторів для проведення майстер-класів. Це є важливим компонентом практичної складової і дозволяє учням безпосередньо взаємодіяти з митцями, вивчати різні техніки та розширювати свій творчий потенціал.

До методичних підходів викладання мистецтва та організації позаурочних занять для молодших школярів потребують спеціальних навичок :

- «Інтеграція знань. Під час позаурочної діяльності поєднуються знання з різних освітніх галузей (історія, література, мистецтво), що сприяє глибшому розумінню матеріалу та розвитку естетичного сприйняття. Міждисциплінарний підхід у викладанні предмету мистецтва передбачає інтеграцію знань і навичок

із різних предметних сфер. Це сприяє створенню глибшого і різнобічного розуміння як мистецтва, так і інших предметів, з якими воно може бути пов'язане. Використання цього підходу робить процес навчання більш осмисленим і цікавим для учнів, оскільки воно дозволяє їм бачити взаємозв'язки між дисциплінами і розуміти, як вони доповнюють одна одну. Залучення міждисциплінарних зв'язків у викладанні мистецтва допомагає учням глибше розуміти культурний контекст творів. Наприклад, вивчення епохи Відродження може поєднуватися із вивченням історії, філософії та навіть природничих наук. Учні не просто аналізують живопис чи скульптуру цієї епохи, але також вивчають, як соціально-політичні умови та наукові відкриття того часу вплинули на мистецькі напрямки. Це розвиває їхнє критичне мислення і вміння бачити мистецтво не ізольовано, а як відображення більш ширших суспільних ідей та явищ. Міждисциплінарний підхід дозволяє зв'язати мистецтво з літературою та музикою» [46, 56]. Наприклад, вивчення епохи романтизму може поєднувати аналіз картин художників з обговоренням творів поетів або композиторів того ж періоду. Це розвиває уяву учнів і дозволяє їм більш глибоко зрозуміти емоційний настрій і тематику творчості цього періоду. Спільне вивчення різних видів мистецтв допомагає школярам розвивати емпатію та розширювати свій естетичний досвід. Міждисциплінарний підхід не лише розширює коло знань учнів, але й стимулює розвиток критичного мислення. Аналізуючи, як певні теми та ідеї взаємопов'язані між різними дисциплінами, учні вчаться знаходити нестандартні рішення і задавати глибокі питання. Наприклад, при створенні власних художніх проєктів, вони можуть використовувати знання з математики (пропорції, симетрія) або природничих наук (перспектива, колір). Це допомагає їм краще орієнтуватися у світі знань і стимулює цікавість до досліджень. «Підтримка інтересу до навчання є однією з найбільших переваг міждисциплінарного підходу є його здатність підтримувати інтерес учнів до навчання. Коли учні бачать практичне застосування своїх знань у різних сферах, їх мотивація до навчання зростає» [46, 57]. Наприклад, поєднання мистецтва з історією може дати їм новий погляд на важливі події,

розкриваючи їх через призму культурних і художніх явищ. Це допомагає школярам краще зрозуміти сенс того, що вони вивчають, і побачити реальні приклади застосування знань. Інтеграція інформаційних технологій також є важливою складовою міждисциплінарного підходу. Наприклад, використання цифрових інструментів для створення графіки або анімації поєднує мистецтво із програмуванням та інформатикою. Це дозволяє учням розвивати навички роботи з сучасними технологіями, що є важливим у сучасному світі, де цифрове мистецтво стає невід'ємною частиною візуальної культури;

- Ігрові методи. Під час роботи з молодшими школярами активно застосовуються ігрові форми навчання, що дозволяють підвищити мотивацію до навчання та зацікавити дітей мистецтвом. Ось кілька популярних ігрових методів :

1. *Музично-рухові ігри*: Включають рухи під музику, що допомагає дітям відчувати ритм і темп. Наприклад, гра «Зупинись на звук» може використовувати зміну темпу музики, щоб учні відповідали рухами або зупинялися під час пауз.

2. *Ігри на розвиток слуху*: Завдання на розпізнавання звуків і мелодій, наприклад, гра «Впізнай мелодію», де учні повинні визначити музичний інструмент або пісню за коротким фрагментом.

3. *Інструментальні ігри*: Використання дитячих музичних інструментів у ігровій формі. Наприклад, гра «Оркестр», де кожен учень грає на своєму інструменті, вивчаючи основи координації та ритму.

4. *Рольові ігри*: Діти виконують ролі композиторів, музикантів або диригентів. Це допомагає їм зрозуміти структуру музичних творів і сприяє розвитку уяви.

5. *Музичні квести*: Ігри на пошук музичних підказок. Наприклад, діти шукають елементи музичних інструментів або ноти, що допомагає краще запам'ятовувати музичну теорію.

6. *Співочі ігри*: Використання пісень у формі змагань або естафет, де діти по черзі співають або продовжують мелодію. Це розвиває вокальні здібності та увагу.

7. *Ігри на імпровізацію*: Створення власних мелодій або ритмічних малюнків, що дозволяє учням проявляти творчу ініціативу. Наприклад, учням дається базовий ритм, а вони додають до нього свої елементи. Такі ігрові методи створюють позитивну атмосферу на уроках музичного мистецтва і допомагають дітям краще засвоювати матеріал, розвиваючи їх музичні здібності у цікавій і доступній формі [7, 32].

- Індивідуалізація навчання. Врахування індивідуальних особливостей кожної дитини дозволяє створити умови для максимальної реалізації її творчого потенціалу. До прикладу наведемо кілька методів індивідуалізованого навчання.

1. *Диференціація завдань*. Учитель може адаптувати завдання відповідно до рівня підготовки, інтересів і здібностей кожного учня. Це дозволяє створювати індивідуальні плани навчання, які мотивують дитину, адже завдання відповідають її здібностям і стимулюють до розвитку. Наприклад, учням з різним рівнем музичних здібностей можуть бути запропоновані різні завдання на імпровізацію чи виконання складних музичних фрагментів.

2. *Індивідуальні консультації*. Регулярні бесіди з учнями дозволяють викладачеві глибше зрозуміти їхні сильні сторони, інтереси та проблеми. Це дає змогу коригувати навчальний процес і надавати учням більше свободи у виборі завдань, які їм ближче за духом.

3. *Метод проєктної діяльності*. Проєктний підхід дозволяє учням самостійно обирати тему, напрямок і методи роботи над творчим завданням. Це сприяє розвитку креативності та самостійності. Наприклад, у музиці учні можуть створювати власні музичні твори або вивчати музичні інструменти в рамках проєкту.

4. *Створення індивідуального творчого простору*. Для розвитку творчого потенціалу важливо створити умови, де учень може працювати в комфортному темпі та експериментувати з різними формами вираження. Наприклад, облаштування творчої майстерні або надання учням вільного доступу до інструментів і матеріалів.

5. *Підтримка ініціативи та самостійності.* Учні повинні мати можливість проявляти ініціативу у виборі напрямку своїх творчих пошуків. Підтримка самостійності в процесі навчання стимулює їх до пошуку нестандартних рішень і самовираження.

6. *Формувальне оцінювання.* Регулярне зворотне оцінювання творчих досягнень учня, яке спрямоване не на порівняння з іншими, а на індивідуальний прогрес, допомагає уникнути тиску та стимулює до подальшого саморозвитку. Це можуть бути обговорення роботи в рамках творчого проєкту, де головне – підтримати ідеї учня, а не лише оцінити результат.

7. *Залучення до різних форм мистецтва.* Мультидисциплінарні підходи дозволяють учням випробувати свої сили у різних видах творчості: музика, живопис, література, танець тощо. Це розширює їхнє розуміння мистецтва і допомагає знаходити власний унікальний стиль [7, 34-35].

Отже, практична складова організації позаурочної діяльності навчання молодших школярів у школі з поглибленим вивченням мистецтва є важливим компонентом їхнього розвитку. Вона допомагає формувати гармонійно розвинену особистість, здатну до самовираження через мистецтво, що є особливо важливим у контексті сучасної освітньої парадигми, орієнтованої на всебічний розвиток творчих здібностей.

2.2. Організація учителями музичного мистецтва та початкових класів позаурочної роботи з школярами молодшого шкільного віку

У цьому розділі магістерської роботи ми розглянемо досвід роботи, який нами проводився у приватній школі «Kingdom family school» (м. Львів) з організації позаурочної роботи з учнями молодших класів цієї школи.

Одним із зазначених напрямів, що представлений у школі є музична освіта. В основному цей напрямок реалізується у межах позаурочної діяльності. Ця діяльність організовується після уроків на профільних заняттях музикою. До них належать такі дисципліни, як хор, сольфеджіо та індивідуальні уроки навчання гри на інструментах. До естетичного виховання ми відносимо і гурток хореографії. На цих заняттях діяльність вчителя початкових класів полягає у контролі відвідуваності дітьми, обговоренні питань музичного розвитку учнів з педагогами-музикантами, тематичних бесідах з батьками про важливість музичного виховання, допомоги при організації різних концертів. Коли вчитель початкових класів сам має музичну освіту, йому простіше допомогти дітям у питаннях музичного саморозвитку, і навіть контролювати процес навчання.

Батькам, які особливо не мають уявлення про музичну діяльність, дуже складно допомогти своїм дітям. Не завжди вони мають змогу звернутися особисто до викладача-фахівця. Дуже рятує, коли вчитель сам має музичну освіту і може відповісти на багато питань досить компетентно. На батьківських зборах, під час індивідуальних розмов з батьками, завжди приділяється час на обговорення питань музичної освіти. За потреби запрошуємо спеціалістів на класні збори, щоб батьки мали змогу проконсультуватися у них та допомогти вдома своїм дітям.

Так, на організаційних зборах у першому класі з метою презентувати інструмент, на якому навчатимуться діти у першому класі важливо показати яких результатів мають досягти учні до кінця навчального року. Батьки ставлять питання організаційного характеру, натомість педагогом разом із

учителем початкових класів повинно бути роз'яснено загальні моменти навчання у класах з поглибленим вивченням мистецтва.

У другому класі діти починають відвідувати індивідуальні заняття з фортепіано. На початковому етапі навчання можуть виникати проблеми. Через те, що деякі учні не справляються із поставленими завданнями, У зв'язку з ситуацією, що склалася вчителем початкових класів на батьківських зборах була запропонована тема для обговорення «Десять причин віддати дитину до музичної школи». За допомогою цієї презентації та власних аргументів вчителю вдається переконати батьків у важливості музичної освіти. Батьки зі свого боку надають необхідну підтримку та допомогу своїм дітям на даному етапі навчання [54].

Протягом усіх років навчання вчителем початкових класів спільно з педагогами-музикантами проводяться розмови про причини неуспішності учнів (невідвідування дітьми уроків, невиконання домашніх завдань, недостатній контроль з боку батьків, відсутність інструменту для занять вдома та ін.). На звітних концертах наприкінці року педагоги завжди відзначають успішних учнів.

У цій приватній школі виховання особистості засобами музики не обмежується лише її поглибленим вивченням, але й здійснюється за допомогою роботи вчителя початкових класів. Музичність дитини сформується лише тоді, коли музика пронизуватиме весь навчально-виховний процес. Класична музика може звучати як на музичних, так і на інших заняттях.

Використовуються приклади класичної музики під час уроків літературного читання. Є чимало тем і сюжетів, які відображаються як у літературі, так і в музиці.

У старших класах, учні самі намагаються підбирати музичні зразки для виступи під час уроків, опираючись на власний досвід. Необов'язково музичні твори мають прямо повторювати літературний текст, достатньо, щоб вони були схожі лише на емоційному рівні.

Уроки, які вивчають організацію і вплив навколишнього світу також багато використовують музичного супроводу. Дуже вдалим є урок, коли дітям потрібно вгадати будь-яку тварину за музичним прикладом. Найчастіше з цим прикладом звертаються до фантазії «Карнавал тварин» Шарля Каміля Сен-Санса. При знайомстві з різними народами світу їх традиціями обов'язково використовуються зразки національної музики [54].

Твори класики можуть використовуватись на будь-яких предметах, а не лише прикріплених до певної теми. На уроках інформаційних технологій часто включаються записи музичних творів для підтримки певної атмосфери уроку, так звана – фонова музика.

За межами навчального процесу вчитель початкових класів часто реалізує діяльність керівника групи продовженого дня, що займається виховною роботою. Але специфіка учителя, що працює у класі з поглибленим вивченням музики полягає у більшій спрямованості на духовно-моральне виховання. Тому у плані виховної роботи приділяється більша увага цьому аспекту.

У навчальному плані окреслено як класні, так і загальношкільні заходи. У школі, як і в будь-якій іншій, є заходи, які мають традиційний характер і проводяться щороку. До них відносяться такі заходи, як мистецькі конкурси «Голос», «Караоке-битва» та ін.

Метою цих конкурсів є: виявлення обдарованих, талановитих учнів, створення позитивного образу школи на місцевому рівні. Такі конкурси активізують участь школярів, освітян, батьків у рамках виховної роботи школи. Дані заходи розвивають креативне мислення, комунікативні компетенції, формують стійкий інтерес до творчої діяльності. Відбувається згуртування класного колективу, популяризуються різні види творчості серед учнів.

Четвертий рік поспіль молодші класи беруть активну участь у всіх концертах та святах. Робота класного керівника під час підготовки та проведення таких заходів є вкрай важливою. Учні початкової школи виходячи з віку та досвіду ще не є цілком самостійні. Учителі музики можуть допомогти розподілити голоси, попрацювати індивідуально з солістами, але основне

навантаження лягає на класного керівника, оскільки ніхто в школі не проводить з дітьми стільки часу, скільки вчитель початкових класів. І знову ж таки, слід підкреслити, що якщо сам учитель має певний багаж музичних знань, йому набагато простіше допомагати учням свого класу при підготовці до конкурсів та концертів [54].

Також у школі, крім поточного оцінювання, традиційно відбуваються щорічні звітні концерти музичних класів. На концерт запрошуються батьки учнів та усі охочі. Звучать твори у виконанні піаністів, вокальних ансамблів, індивідуальні номери музичних інструментів, а також виступає зведений хор. Після концерту учні переглядають відео, роблять один одному коректні зауваження, пов'язані з культурою поведінки дітей на концерті, відзначають особливо вдалі номери, дивляться на себе збоку, щоб надалі виправити недоліки. Позитивно мотивує дітей до музики приклад вчителя початкових класів. На таких концертах завжди присутні виступи соло, або в ансамблі на фортепіано або з вокальною композицією.

Поза школою ведеться робота із залучення дітей до мистецтва. Це відвідування театрів, концертів, вистав, проведення екскурсій у музеї, на виставки. Вчителі, які працюють у таких класах, повинні бути в курсі репертуару для відповідного віку, грамотно підбирати заходи, ставити перед дітьми чіткі цілі відвідування цих заходів.

Крім запланованих заходів, учителю необхідно стежити за афішами, дізнаватися новини з інтернет-джерел, телебачення та радіо. Події, куди вдається сходити колективно всім класом, відвідуються дітьми і індивідуально з батьками. Головне завдання: вчасно сповістити батьків. Сімейні відвідування вистав подобаються дітям навіть більше, ніж колективні. Саме тому обов'язково влаштовуються п'ятихвилинки, на яких учні розповідають про те, який захід відвідали. Учні говорять про позитивні сторони цих заходів, висловлюють критичні зауваження. У класі є активні батьки, які самостійно знаходять куди сходити і самі поширюють таку інформацію серед батьківського колективу.

На основі сказаного можна зробити такі висновки.

1. Діяльність вчителя початкових класів при проведенні позаурочної роботи з музичними класами може здійснюватись у кількох аспектах: а) у здійсненні контролю за відвідуваністю дітьми музичних занять, у проведенні бесід з педагогами-музикантами та батьками з питань музичного розвитку та виховання учнів; б) у наданні допомоги під час підготовки концертних номерів для участі у загальношкільних заходах; в) організацією відвідування класом концертів, театральних постановок, музичних казок, екскурсій тощо.

Вчителю початкових класів продуктивніше здійснювати таку діяльність якщо він є не лише вузько спрямованим фахівцем у галузі викладання у початковій школі, але музично-освіченим педагогом.

Висновки

Заклад загальної середньої освіти з поглибленим вивченням предметів музичного циклу одна із видів загальноосвітніх установ. У таких школах, крім основних навчальних предметів, учні профільних класів відвідують уроки сольфеджіо, хору, навчаються грі на інструментах, беруть участь в ансамблях. У таких школах викладається також предмети «слухання музики» чи «музична література». Така організація навчального процесу дає можливість учням поєднати основну та музичну освіту, здобути широкі знання у різних галузях музичного мистецтва, стати на шлях передпрофесійної освіти. Предмети поглибленого навчання учні освоюють у позаурочний час.

Позаурочна діяльність – це організовані та цілеспрямовані заняття учнів, які проводяться школою у позаурочний час для розширення та поглиблення знань, умінь та навичок, розвитку самостійності, індивідуальних особливостей, а також задоволення їх світоглядних інтересів. Ця діяльність здійснюється у таких напрямках: спортивно-оздоровчий, інтелектуальний, загальнокультурний, духовно-моральний, соціальний. Позаурочна діяльність спрямована на всебічний розвиток школярів, а також на досягнення особистісних та міжпредметних результатів освоєння основної освітньої програми. Існують різні види позаурочної діяльності: ігрова, пізнавальна, художньо-розважальна, трудова, туристично-краєзнавча, спортивно-оздоровча. Позаурочна діяльність реалізується в таких формах як: екскурсії, гуртки, секції, конференції, диспути, олімпіади, змагання та ін. та опирається на такі загальнопедагогічні принципи: врахування вікових особливостей, поєднання індивідуальних та колективних форм роботи, зв'язок теорії з практикою, доступність та наочність включення в активну життєву позицію. Також, характерним є специфічний принцип, такий як вільний вибір добору форм та методів навчання.

Зазначено, що перелічені форми позаурочної діяльності у початковій школі повинні сприяти формуванню:

- цілісного, соціально орієнтованого погляду на світ у його органічній єдності та різноманітності природи, культур та народів;
- естетичних потреб, цінностей та почуттів;
- навичок співробітництва з однолітками у різних соціальних ситуаціях, вміння не створювати конфліктів та знаходити виходи з конфліктних ситуацій;
- установки на безпечний, здоровий спосіб життя;
- здатності приймати та зберігати цілі та завдання навчальної діяльності;
- вміння планувати, контролювати та оцінювати навчальні дії відповідно до поставленого завдання та умов його реалізації; визначати найефективніші способи досягнення результату;
- вміння активно використовувати мовні засоби для вирішення комунікативних та пізнавальних завдань;
- здатності усвідомлено будувати мовленнєвий вислів відповідно до завдань комунікації;
- логічних дій порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації за національними ознаками, встановлення аналогій та причинно-наслідкових зв'язків;
- вміння домовлятися про розподіл функцій та ролей у спільній діяльності; здійснювати взаємний контроль у спільній діяльності, адекватно оцінювати власну поведінку та поведінку оточуючих;
- можливості використання початкових математичних знань для опису та пояснення навколишніх предметів, процесів, явищ, а також оцінки їх кількісних та просторових відносин;
- просторової уяви та математичної мови, виміру, перерахунку та оцінки;
- значимості розуміння особистого розвитку; формування уявлень про світ, історію та культуру, етичні уявлення;
- поважного ставлення до рідного краю, своєї сім'ї, історії, культури, природи нашої країни, її сучасного життя;
- навичок встановлювати та виявляти причинно-наслідкові зв'язки в навколишньому світі;

- умінь організовувати здорову життєдіяльність.

Загальна характеристика роботи закладу загальної середньої освіти з поглибленим вивченням мистецтва нами здійснена на прикладі приватної школи «Kingdom family school» (м. Львів). Школа репрезентує 15 розвиваючих студій. Нами проаналізовано ділянку роботи, яка стосується поглибленого викладання музики. Ця школа існує короткий період, проте у ній здійснюється різнопланова музична освітня робота, спрямована на виховання музичної культури учнів. Одним із зазначених напрямів, що представлений у школі є музична освіта. В основному цей напрямок реалізується у межах позаурочної діяльності. Ця діяльність організовується після уроків на профільних заняттях музикою. До них належать такі дисципліни, як хор, сольфеджіо та індивідуальні уроки навчання гри на інструментах. Шкільні музичні колективи (хор та ансамбль), які є постійними учасниками фестивалів дитячої творчості, концертів, свят різного рівня, активно пропагують музичне мистецтво серед учнів та батьків. Як вже зазначалося, процес музичної освіти у школі з поглибленим вивченням мистецтва здійснюється переважно у позаурочний час. У цьому процесі беруть участь три сторони: учитель початкових класів (класний керівник), учитель музики та батьки. Тільки за умови взаємодії всіх трьох сторін процес музичної освіти дітей стане успішним.

Діяльність учителя початкових класів і учителя музики під час проведення позаурочної роботи може здійснюватися у кількох аспектах:

- вирішення організаційних питань (контроль за відвідуваністю дітьми музичних занять, проведення розмов з педагогами-музикантами та батьками з питань музичного розвитку та виховання учнів).

- надання допомоги класному колективу для підготовки номерів для участі у загальношкільних заходах.

- організація відвідування класом музичних заходів.

Вчителю продуктивніше здійснювати таку діяльність, якщо він є не лише вузько спрямованим фахівцем у галузі початкової освіти, а й фахівцем-музикантом.

Так, протягом усіх років навчання вчителем початкових класів спільно з педагогами-музикантами проводиться спільна робота, зокрема організація навчальної роботи та позаурочної діяльності.. Класична музика може звучати як на музичних, так і на інших заняттях.

Використовуються приклади класичної музики під час уроків літературного читання. Є чимало тем і сюжетів, які відображаються як у літературі, так і в музиці.

На уроках, які вивчають організацію і вплив навколишнього світу також багато використовують музичного супроводу. Дуже вдалим є уроки, коли дітям потрібно вгадати будь-яку тварину за музичним прикладом. Найчастіше з цим прикладом звертаються до фантазії «Карнавал тварин» Шарля Каміля Сен-Санса. При знайомстві з різними народами світу їх традиціями обов'язково використовуються зразки національної музики.

Твори класики можуть використовуватись на будь-яких предметах, а не лише прикріплених до певної теми. На уроках інформаційних технологій часто включаються записи музичних творів для підтримки певної атмосфери уроку, так звана – фонова музика.

За межами навчального процесу вчитель початкових класів часто реалізує діяльність керівника групи продовженого дня, що займається виховною роботою. Але специфіка учителя, що працює у класі з поглибленим вивченням музики полягає у більшій спрямованості на духовно-моральне виховання. Тому у плані виховної роботи приділяється більша увага цьому аспекту.

У навчальному плані окреслено як класні, так і загальношкільні заходи. У школі, як і в будь-якій іншій, є заходи, які мають традиційний характер і проводяться щороку. До них відносяться такі заходи, як мистецькі конкурси «Голос», «Караоке-битва» та ін.

Метою цих конкурсів є: виявлення обдарованих, талановитих учнів, створення позитивного образу школи на місцевому рівні. Такі конкурси активізують участь школярів, освітян, батьків у рамках виховної роботи школи. Дані заходи розвивають креативне мислення, комунікативні компетенції,

формують стійкий інтерес до творчої діяльності. Відбувається згуртування класного колективу, популяризуються різні види творчості серед учнів.

Також у школі, крім поточного оцінювання, традиційно відбуваються щорічні звітні концерти музичних класів. На концерт запрошуються батьки учнів та усі охочі. Звучать твори у виконанні піаністів, вокальних ансамблів, індивідуальні номери гри на музичних інструментах, а також виступає зведений хор. Після концерту учні переглядають відео, роблять один одному коректні зауваження, пов'язані з культурою поведінки дітей на концерті, відзначають особливо вдалі номери, дивляться на себе збоку, щоб надалі виправити недоліки. Позитивно мотивує дітей до музики приклад вчителя. На таких концертах завжди присутні виступи соло, або в ансамблі на фортепіано або з вокальною композицією.

Поза школою ведеться робота із залучення дітей до мистецтва. Це відвідування театрів, концертів, вистав, проведення екскурсій у музеї, на виставки. Вчителі, які працюють у таких класах, повинні бути в курсі репертуару для відповідного віку, цікаво добирати заходи, ставити перед дітьми чіткі цілі відвідування цих заходів.

Крім запланованих заходів, учителю необхідно стежити за афішами, дізнаватися новини з інформаційних ресурсів. Події, куди вдається сходити колективно всім класом, відвідуються дітьми і індивідуально з батьками. Головне завдання: вчасно сповістити батьків. Сімейні відвідування вистав подобаються дітям навіть більше, ніж колективні. Саме тому обов'язково влаштовуються п'ятихвилинки, на яких учні розповідають про те, який захід відвідали. Учні говорять про позитивні сторони цих заходів, висловлюють критичні зауваження. У класі є активні батьки, які самостійно знаходять куди сходити і самі поширюють таку інформацію серед батьківського колективу.

На основі сказаного можна зробити такі висновки.

1. Діяльність вчителя початкових класів при проведенні позаурочної роботи з музичними класами може здійснюватись у кількох аспектах:

а) у здійсненні контролю за відвідуваністю дітьми музичних занять, у проведенні бесід з педагогами-музикантами та батьками з питань музичного розвитку та виховання учнів;

б) у наданні допомоги під час підготовки концертних номерів для участі у загальношкільних заходах;

в) організацією відвідування класом концертів, театральних постановок, музичних казок, екскурсій тощо.

Вчителю початкових класів продуктивніше здійснювати таку діяльність якщо він є не лише вузько спрямованим фахівцем у галузі викладання у початковій школі, але музично-освіченим педагогом.

Список використаної літератури:

1. Алексюк, А. М. Теорія і практика виховання в сучасній школі. Київ: Радянська школа, 1988. 128с.
2. Андрієнко, С. Л. Мистецтво і школа: педагогічні аспекти. Київ: Либідь, 2016. 202с.
3. Бех, І. Д. Особистісно орієнтоване виховання в умовах нової української школи // Педагогіка і психологія, 2017. № 3. С. 12 – 18.
4. Бібік, Н. М. Дидактика. Київ: Вища школа, 2003. 76с.
5. Богданова, О. І. Психологія позаурочної діяльності в школі. Київ: Освіта, 2004. 170с.
6. Ващенко, Г. Виховний ідеал. Київ: Шкільний світ, 2009. С.32 – 58
7. Волков, І. П. Методика позашкільної освіти. Київ: Либідь, 2011. 102с.
8. Гуревич, Р. С. Позаурочна діяльність у початковій школі. Харків: Ранок, 2010. 131с.
9. Гуревич, Р. С. Роль позаурочної діяльності в формуванні соціальної активності учнів // Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В.О Сухомлинського. 2019. № 2. С. 85–91.
10. Даниленко, Л. І. Методика виховної роботи. Київ: Освіта, 2015. 52с.
11. Євтух, М. Б. Основи педагогіки: Навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2016. 125с.
12. Золотухіна, С. Т. Мистецька освіта і виховання молодших школярів у позашкільній діяльності // Актуальні проблеми педагогіки. 2018. № 4. С. 34–41.
13. Зязюн, І. А. Філософія педагогічної ідеї. Київ: Знання, 1997. 242с.
14. Карпенко, М. С. Організація гурткової роботи в школі. Київ: Освіта, 2013. 147с.
15. Коваленко, О. І. Творчі гуртки як засіб розвитку творчих здібностей учнів початкових класів // Проблеми сучасної педагогічної освіти. 2020. № 1. – С. 56–63.
16. Колесник, І. П. Інноваційні методи навчання в початковій школі. Київ: Шкільний світ, 2012. 112с.

17. Коломоець, О. Г. Технології позашкільного виховання: від теорії до практики. Київ: Наукова думка, 2012. 87с.
18. Король, Н. М. Інноваційні форми позашкільної діяльності в контексті мистецької освіти // Вісник Чернігівського педагогічного університету, 2018. № 2. С. 90–98.
19. Король, О. М. Розвиток емоційного інтелекту засобами мистецтва. Київ: Видавничий дім, 2015. 45с.
20. Кузь, О. І. Громадянська освіта в школі. Київ: Наукова думка, 2005. 139с.
21. Левківський, М. В. Моделі позашкільної діяльності. Київ: Видавництво Либідь, 2014. 143с.
22. Лук'янова, Л. Б. Соціалізація особистості у позашкільній діяльності. Київ: Либідь, 2008. 153с.
23. Макаренко, А. С. Педагогічна поема. Харків: Ранок, 2004. 88с.
24. Мартиненко, О. П. Теорія і методика виховання. Київ: Либідь, 2011. 126с.
25. Масол, Л. М. Інтеграція мистецтв у навчально-виховному процесі початкової школи // Мистецтво та освіта, 2016. № 5. С. 22–27
26. Масол, Л. М. Мистецька освіта: навчально-методичні засади. Київ: Видавничий дім, 2010. 112с.
27. Мазур, Н. А. Педагогіка творчості в школі. Київ: Шкільний світ, 2013. 67с.
28. Мішенцева, Л. В. Теорія та практика позашкільної роботи. Одеса: ОНУ, 2012. 78с.
29. Мироненко, С. М. Педагогіка творчості в школі. Київ: Шкільний світ, 2013. 105с.
30. Нечаєва, О. М. Позаурочна діяльність молодших школярів як фактор їхньої соціалізації // Наукові записки Вінницького національного педагогічного університету, 2020. № 3. С. 104–112.
31. Носко, О. М. Ігрові технології у вихованні. Київ: Либідь, 2015. 90с.

32. Осипенко, І. В. Методика організації позаурочних заходів у школах з мистецьким спрямуванням // Вісник Луганського національного університету, 2019. № 7. С. 145–151.
33. Павленко, О. А. Розвиток творчих здібностей учнів у позаурочній діяльності. Київ: Вища школа, 2009. 156с.
34. Петренко, О. В. Творча діяльність учнів на уроках мистецтва. Київ: Освіта, 2015.
35. Петренко, Т. А. Творча діяльність у позашкільній освіті: методи та форми // Педагогічні науки, 2017. № 2. С. 67–73.
36. Пироженко, Л. В. Позаурочна діяльність в школі: методичний посібник. Київ: Освіта, 2007. 127с.
37. Рижов, О. І. Гурткова робота у початковій школі. Київ: Наукова думка, 2014. 155с.
38. Савченко, О. Я. Дидактика сучасної школи. Київ: Видавничий дім, 2001. 122с.
39. Савченко, О. Я. Формування творчого потенціалу молодших школярів у позаурочній діяльності // Освіта і виховання, 2018. № 3. С. 35–42.
40. Соловей, М. П. Виховання через мистецтво: інноваційні технології. Київ: Освіта, 2008. 72с.
41. Сорока, О. В. Методологічні аспекти організації позаурочної діяльності з мистецтва в сучасній школі // Наукові праці Національного університету імені Драгоманова, 2019. № 6. С. 113–120.
42. Сухомлинська, О. В. Естетичне виховання молодших школярів у позаурочній діяльності // Наукові праці Національного університету імені Драгоманова, 2017. № 2. С. 107–115
43. Сухомлинська, О. В. Естетичне виховання молодших школярів у позаурочній діяльності // Проблеми естетичного виховання, 2017. № 2. С. 45–52.

44. Ткаченко, С. М. Інноваційні підходи до позаурочної діяльності в школі з поглибленим вивченням мистецтва // Педагогіка і мистецтво, 2019. № 3. С. 90–98.

45. Трофименко, І. І. Організація позашкільної діяльності в контексті новітніх педагогічних технологій. Київ: Освіта, 2016. 63с.

46. Тумар, С. В. Мистецькі форми у позашкільній роботі. Харків: Ранок, 2009. 79с.

47. Хом'як, В. В. Методика позашкільної діяльності з мистецтва. Київ: Либідь, 2015.

48. Шевченко, О. П. Позашкільна діяльність як фактор формування творчого потенціалу школярів // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова, 2017. № 5. С. 105–112.

49. Ярошенко, М. Г. Інноваційні методи виховання в початковій школі. Київ: 2014, Видавництво «Освіта», 102с.

Електронний ресурс:

50. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TM051605> (дата звернення: 13.10.24)

51. Стаття 22. Організаційно-правовий статус закладів освіти. URL: https://protocol.ua/ua/pro_osvitu_stattya_22_1/ (дата звернення: 03.08.24)

52. Сухомлинський, В. Вибрані твори в 5 томах/ Т. 3. URL: <http://chtyvo.org.ua> (дата звернення: 10.09.24)

53. Модельні програми «Мистецтво» НУШ. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83197/> (дата звернення: 15.10.24)

54. Kingdom family school. URL: <https://list.in.ua/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%BD%D1%96%2D%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8/241886/Kingdom%2Dfamily%2Dschoo%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2> (дата звернення: 23.10.24)